

A beteg közérzetű és közgondolkodású szerb társadalom paradoxonjai

Belgrádban létezik egy Megatrend Egyetem és ennek van egy Kultúra és Médium Kara. Ez az egyetem a TNS Medijum Galuppal közösen közzétette a 2009-ben végzett kutatási eredményét. Szándékosan hangsúlyozom, hogy közzétette és nem hozzáférhetővé tette. Az utóbbi ugyanis jellemző volt az előző politikai rendszerre. Ez úgy cenzúrázott, hogy csak azt tette hozzáférhetővé, ami számára kedvező volt, a kedvezőtlen titkosította.

Természetesen a nyilvánossá tett eredményeket is lehet félremagyarázni és manipulálni velük a közvéleményt. Bizony, ebben itt a Balkánon nagymesterek, és bőségesen élnek ezzel a lehetőséggel.

A kutatást 2400 fős mintán végezték, ami elégtelen még egy nemzetiségi szempontból homogénebb társadalomban is. Annál inkább az a szerb társadalomban, amely nemzetiségi összetételében összetett és nagy regionális gazdasági és kulturális különbségek és ellentétek jellemzők rá. A tévedés és a hiba százaléka itt kimondottan nagy. (Már mindenki beszélte és tudta, hogy a JSZSZK szét fog esni, csak a „tudósok” kutatásai bizonygatták éppen az ellenkezőjét!) Most sem tudjuk, hogy ennek a kutatásnak a mintája mennyire volt reprezentatív valamennyi társadalmi rétegre vonatkozóan; jól mérték-e fel az erejüket, befolyásukat, szerepüket.

Nem most végzik az első olyan kutatást, amely a szerbek és más nemzetiségek és népek közötti „távolságot” (elutasítottságot vagy rokonszenvezést) méri. Ez már legalább a huszadik. Mégis érdemes vele foglalkozni.

Mindenekelőtt az érdekes, hogy a szerb társadalom közérzete és közgondolkodása mennyire a mindennapi politikai élet hatása alatt alakul; teljesen annak a függvénye! Ez arra utal, hogy ez a társadalom rendkívüli módon manipulálható. Itt a politikai elit bármikor és bármit mondhat (hazudhat, nagyot mondhat, elhallgathat, féligazságokat mondhat – 100%-os elfogadottságra és befogadottságra számíthat).

Ugy látszik, minél primitívebb a közgondolkodás és minél jobban leszakad a többi néppel folytatott versenyben, annál jobban kiszolgáltatott a saját po-

litikai elitje manipulációinak. A szerb társadalomban az ígéretők, hazudozók, kóklerek és stréberek biztos sikerre számíthatnak. Elmondható, hogy a társadalom közgondolkodására és közérzetére való politikai ráhatás megsemmisítő; eldugítja a társadalomnak a politikai eliteire való esetleges visszahatásának minden csatornáját, közlekedési vonalát. Ez a társadalom és emberi potenciálja apró kockákra vágott hentesáruvá változott és változtatott mindenkit. Azt lehet csinálni vele, amit akarnak, csak lelket és önállóságot nem lehet többé belelehelni. (Soha nem lesz képes változtatni a politikai elitjén; soha nem lesz képes felismerni és leváltani a vele manipulálókat és megszabadulni tőlük.)

A szerb közérzetet és közgondolkodást a politikai manipuláció hol a kollektív, hol az egyéni a) félelem, b) szorongás színterévé képes átváltoztatni. A teljes értékzavar színtere, amelyhez kollektív fóbia egyéni is kötelezővé és elfogadhatóvá is válik; a politikai vezéregyéniségek által „kezdemenyezett” hazugság és félrevezetés viszont tömeghisztériává válik; a néptömeg és vezérei összeforrtak; a vezetés és a vezérek nem szakadtak el a néptől! A szerb társadalom közgondolkodásában a legtöbbször értékelik a) sportolót: nemzeti dicsőséget hoz (igaz, szinte valamennyi azonnal elhagyja a „szeretett hazát” és Kaliforniában vagy Floridán vesz magának villát, hazája tájára sem néz többé); b) a műdalénekeseket és „szórakoztatókat”; c) a pravoszláv papokat; d) a parasztot – és be van fejezve!

Minden más a közgondolkodásban **értékvesztett és tekintély nélküli**. Különösen az, aminek a társadalom közgondolkodásában a gazdasági és szellemi húzóerőt kellene képeznie.

A magánvállalkozók, az állami törvényhozó testületek és végrehajtó szervek megszemélyesítői nem élveznek semmilyen tekintélyt! Senki és semmi, ami velük kapcsolatos, nem civilizációs és kulturális érték! Pedig épp nekik kellene kezdeményezniük a társadalmi megújulást.

Ez a szerb paradoxon. A gyökere pedig abban van, hogy ugyanazok, akik a társadalmat belevitték az

átláthatatlan és végtelen sötétségbe, élvezhetnek-e bizalmat, igazolást?

Erre nincs és nem is lehet meggyőző feleletet adni. Rendhagyó esetről van szó a népek történelmében.

A szerb közgondolkodásban eluralkodott az a meglátás, hogy nem is olyan tragédia, ha bárkit közülünk az utcán meggyilkolnak vagy kirabolnak (a minta 51%-a); ok nélkül bárki elszegényülhet (a minta 77%-nak véleménye szerint); bárki munkanélkülivé válhat (69%).

„Így szokott ez lenni, így kell annak lenni.” Tiszta fatalizmus: szervezatlenség a politikai önkénnyel szemben.

Ugyanakkor azonban már a minta 62%-a arra gyanakszik, vagy úgy hiszi, hogy a szerb nép el fog tűnni a történelem színpadáról a népek családjából. A fatalizmus másik véglete: nincs értelme bármit is tenni ellene, úgy is be fog következni.

A belgrádi Katonai Orvostudományi Akadémia (a VMA) mérvadó szakorvosainak véleménye szerint a szerb népesség 10%-a valamilyen neurózistól, szorongástól, fóbiától szenved. Sokkal veszélyesebb azonban, hogy csaknem 3%-a olyan vietnámi szindrómában szenved, amely a Balkánon folytatott háborúk következtében módosult és rendkívül veszélyes. A vietnámi szindróma nagyobb fokú üldözési és menekülési tartalommal telítődik, ezért elnevezték balkáni szindrómának. Tömegesen üt ki, ok nélkül azon is, aki nem volt a harctéren. Lehangoltság, ijedezés, szorongás, félelem s az ellentéte az öngyilkosságban és gyilkolásban történő kitörés, útkeresés – „megoldás”.

Továbbra is él a szerb nemzeti tragédia bűnbakjainak a keresése. Az elutasítás 1–5-ig terjedő skáláján a legnagyobb bűnösök az amerikaiak és a britek (közel az 5-höz), majd következnek az albánok (-3,3), a horvátok (-2,0), majd a magyarok (-1,6). Az elfogadottság pozitív 1–5-ig terjedő skáláján az oroszok és az olaszok a legvonzóbbak.

Az a tény, hogy a szerb közérzetben és közgondolkodásban vannak isteníttet népek és elutasított, meggyűlölt népek, arra utal, hogy Szerbiában minden attól függ, mit mondanak az ortodox papok, politikai szélhámosok és a televízió (olvasni itt kevesen olvasnak, még újságot sem, hát még könyvet).

A szerb közgondolkodás megújulására tett kezdeményezésnek éppen ezektől kellene érkeznie. Ezt a közgondolkodást ki kellene gyógyítani a múlt örökségéből. Azok azonban, akik két évtizeden keresztül uszítottak – de még mindig a helyükön vannak – most hallgatnak. Téves kapcsolás és gubanc keletkezik szinte minden történelmi esemény és jelenség lán-

colatában. Sok-sok történelmi folyamat láncolata érthetetlen, megfoghatatlan, kezelhetetlen, lehetetlen, működésképtelen halmazba, alaktalan rakásba tapad össze. Az előző időkben uszítókhoz hasonlóan hallgatnak most azok is, akiről azt hitted, azt hiszed, új, becsületes emberek; a szájukat nem mocskolták be, a kezüket nem vérezték be, de a múltról hallgatnak. Paradoxon.

Felelőssé tesznek egész népeket a szerb tragédiáért. Így a magyar kisebbséget is, amely évszázadok óta velük él. Mindez arra utal, hogy Szerbiában továbbra sincs rend a fejekben, a közgondolkodásban; zűrzavar van a hivatalos és nem hivatalos politikában, a közvélemény alakításában. Nincs őszinte szembenézés a múlttal, nincs cselekvőképes jelen, nincs világos jövőkép.

Szerbiában minden bűnöző mögött ott van a „védőszentje” – a nemzeti érdeket védő politikus, a befolyásos közéleti ember. Ezáltal a közélet és közgondolkodás bemocskolódik – kriminalizálódik, de a bűnözés is politikai és közéleti elfogadottságot kap. A bűnözők előszeretettel hivatkoznak arra, hogy ők a legtisztesebbek hazafiak, hiszen cselekedeteiket a nemzeti érdek megvédéséért tették – csak mi ezt nem látjuk és értjük, mert szerbellenesek vagyunk.

Szerbiában nem érvényes a római jognak (most az európai uniós jognak is) az alaptétele: *Dolus omnimodo punietur*. A bűncselekmény indítékait relativizálják.

Belgrádban az utóbbi hónapokban sokat foglalkoznak a nemzet stratégiai kérdéseivel. Ennek keretén belül 2010 márciusában tudományos tanácskozást tartottak a népesedésről is. Világossá vált, hogy a 2002-es népszámláláshoz viszonyítva 2021-ben 700 000 lakossal lesz kevesebb. Hosszú távon ennek a következménye a rigómezei ütközetben elszenvedett vereség következményeihez hasonló. Szerintem nehéz, csaknem lehetetlen lesz ezt a folyamatot megállítani. A korfa ágai állandóan rövidülnek a fiatal korcsoportoknál. A kivándorlást hamarosan Nyugat-Európából ismét lehetővé teszik és ösztönzik (kelleni fog az iskolázott munkaerő).

Többszörös szorításban van az ország. Világosan kellene a problémákkal szembenézni: nem a kisebbségek jelenléte, létezése a gond, hanem az, hogy elfogja a népesség.

Erre a szerb feleletnek nem szabad annak lennie, hogy asszimiláljuk a kisebbségeket és a szerb nép népesedési problémái megoldódtak. Nem oldódnak meg!

A szerb elitnél és a közgondolkodásban nem vált értéké a kisebbségek érdekvédelme és a pozitív

diszkrimináció. Ha zavaros a közgondolkodás, nem lát tisztán az elit sem. A következménye az, hogy az elit nem találja a helyzetre a megfelelő választ. Ugyan nem uszít, de fenntartja az etnikai távolságtartós politikáját a nemzetiségekkel szemben.

Belgrád (és „Novi Sad-i” kirendeltsége) továbbra is az asszimiláció agyafúrt politikáját generálja.

Teljes a politikai érzéketlenség a Bánságban és Dél-Bácskában élő magyarok pozitív diszkriminációja tekintetében.

Észak-Bácskát is elérte a nemzetiségi elnyomás új hulláma. Idáig ravaszkodással, többszörös fátyollal eltakarva szándékaikat, folytatták a nemzetiségi elnyomást. Most nyíltan színt vallanak, pedig ennek súlyos következményei lesznek a szerb népre nézve. (Nemcsak az országhatárt mozgatják, hanem a nyelvhatárt bolygatják.) Az Európai Unió sem fogja vég nélkül agyonhallgatni és tűrni ezt a belső agressziót.

Szerbiában a szerb nacionalizmus legfőbb generátora a végtelenül primitív, ostoba és kapzsi szerb

tőkés. (Szinte mindegyiknek volt és van kapcsolata az alvilággal; az alvilágot a politikai közélettel „nemesítette”, és „nemcsak” a közügyeket kriminalizálta és kriminalizálja. Ezek érkeztek meg bűnszövetkezetbe tömörülve maffiaként, klánokban Észak-Bácskába.

A vajdasági városokban elképesztő a szerb etnikai nyomás és fölényeskedés. (Az „Ubi maior, ibi minor cessat” logikáját gyakorolják mindenütt.)

A bácskai falvakban továbbra is a megfélemlítés politikáját gyakorolják.

A bánáti falvakban a reszketeg szerb és a gyermekeitől magára hagyatott magyar segíti egymást. Megbékéltek. A haláluk közel van. Segítik egymást, amennyire erejükből telik. Hamarosan mindkettőjük háza üres marad. A fiatal örökösök bagóért fogják elkótyavetyélni házaikat. Nem fogja érdekelni őket, hogy mennyi szenvedés van az örökségben. Nekik a pénz kell. Minél hamarabb. Akár azonnal. A cigány szemügyre veszi majd. Most még nem veszi meg. Lesz még olcsóbb is, csak ki kell várni. Amikor dűledezik, biztosan olcsóbban adják.

Jeges Ernő: A bakonyársarkányi plébániatemplom enteriőre, 1952